

№ 24 (425)
Чэрвень 2012 года

Краязнаўчая газета

Выдаецца з красавіка 2003 года

www.bfk.by

У нумары:

- ☞ **Добрая памяць: паэт з Кухцічаў
К. Шавель і музычны дзеяч
А. Чопчыц –** стар. 2
- ☞ **Повязі: польскі спявак і музыка –
з нашых Васілішак –** стар. 5
- ☞ **Каталог: багатыя зборы
А. Белуга –** стар. 6

На тым тыдні...

✓ **19 чэрвеня** ў Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі адбылося ўрачыстае адкрыццё III Мінскага міжнароднага біенале сучаснага жывапісу «Colorfest». Мэта біенале – садзейнічаць стварэнню станоўчага іміджу Беларусі на еўрапейскім мастацкім полі, падтрымка аўтараў, якія ствараюць інавацыйныя працы. У біенале прымаюць удзел мастакі з Украіны, Беларусі, Эстоніі, Малдовы, Латвіі, Літвы і Палесціны. Сёлетні ганаровы госць мерапрыемства – Венесуэла. Біенале працягнецца да 10 верасня.

✓ **19 чэрвеня** ў Цэнтральнай навуковай бібліятэцы імя Якуба Коласа НАН Беларусі адбылася **прэзентацыя выдання «Полоцк»** серыі «Древнейшие города Беларуси». Да прэзентацыі была арганізаваная выстаўка «Патрыярх гарадоў беларускіх» (да 1150-годдзя Полацка), дзе прадстаўлены выданні XVI–XXI стст., што распавядаюць пра багатую на падзеі гісторыю горада: «Дневник последнего похода Стефана Баторыя на Россию...», выдадзены расійскім гісторыкам Міхаілам Каяловічам (1867), «Записки о Московской войне, 1578–1582» (1889) польскага гісторыка, сакратара караля Стэфана Баторыя Рэйнгольда Гейдэнштэйна.

✓ **21 чэрвеня** ў Дзяржаўным літаратурна-мемарыяльным музеі Якуба Коласа напярэдадні Дня ўсенароднай памяці ахвяраў Вялікай Айчыннай вайны адбылося адкрыццё выстаўкі з фондаў Віцебскага абласнога краязнаўчага музея **«Мастакі на вайне»**. Аснову выстаўкі склалі графічныя працы, малюнкi, сюжэтныя замалёўкі, партрэты, сатырычныя плакаты і карыкатуры франтавых і партызанскіх мастакоў. Працы выкананы ў перыяд 1943–1945 гг. мастакамі, якія былі на фронце і ў партызанскіх атрадах на Віцебшчыне, якія ўдзельнічалі ў вызваленні горада і вобласці.

Працы мастакоў М. Гуціева, М. Абрывыбы, У. Кіпеля, А. Ткачонка, А. Мазалёва. Не ўсе яны ўраджэнцы беларускай зямлі, але іх лёсы цесна перапляліся з нашай краінай: яны вызвалілі яе ад фашыскай навалы, многія затым працавалі ва ўстановах культуры і адукацыі Беларусі.

✓ **21 чэрвеня** ў Нацыянальным мастацкім музеі Рэспублікі Беларусь адбыўся канцэрт **«Немец пры двары Радзівілаў»** квартэта «Riviera» (мастацкі кіраўнік Максім Расоха). Выконваліся творы нямецкага кампазітара пры двары Радзівілаў Яна Давіда Голанда (1746–1827).

Вас і «Краязнаўчую газету» запрашае Іўеўскі край
Глядзіце стар. 3

Свята вёскі

Рамель і ягоная «Ніва»

Чытачоў газеты я запрашаю ў вёску Рамель Столінскага раёна. Не так даўно тут адбылося свята вёскі і 30-годдзе заснавання народнага ансамбля танца «Ніва». Ніякая зала не змагла б змясціць усіх вясцоўцаў і гасцей, таму было вырашана праводзіць свята каля Рамельскага сельскага цэнтра культуры і адпачынку. Віншаванні ад Столінскага райвыканкама перадаў начальнік аддзела культуры Васіль Заруба. Падзякі і віншаванні прагучалі ў ад-

рас цяперашняга кіраўніка ансамбля Васіля Ільінскага, дырэктара цэнтра культуры Вольгі Апановіч, якая калісь пачынала танчыць у ансамблі, дый і цяпер яшчэ добра спявае і шпарка танцуе.

На свята завіталі і былыя ўдзельнікі ансамбля, сённяшнія механізатары, настаўнікі, земляробы і мастакі кіраўнікі калектываў раёна і вобласці. Тыя, хто пачынаў трыццаць гадоў таму вывучаць мастацтва харэаграфіі, выраслі ў выкладчыкаў: у Пінскім

каледжы мастацтваў праце Міхась Сегін, у Альшанках – Таццяна Начар, у Мікашэвічах – Валянціна Пашэвіч. Шкада, усіх не пералічыш. Пспехаў вам і добрых вучняў!

А свята працягвалася да позняй ночы. Парадаваць люд прыехалі музыкі з Давыд-Гарадка і іншых вёсак Столінскага раёна. Вельмі ўспешна, што на пляцоўку патанчыць выходзілі ўсе – ад маладога да старога. А маладыя танцоры ансамбля «Ніва» забаўлялі абрадавымі карагодамі і народна-побытавымі танцамі.

Хачу падзякаваць кіраўніцтву рамельскай школы, выкладчыкам, якія дапамагаюць вызначыцца ў жыцці, засвоіць прафесію і стаць добрым чалавекам.

Нізкі паклон зямлі, што корміць нас, нізкі паклон працавітым людзям. Ім мы, артысты, дорым свае ўсмешкі і таленты.

Мікола КОТАЎ

Культурная спадчына

Пайшоў, каб застацца...

Напрыканцы чэрвеня ў фазе Кухціцкай сельскай бібліятэкі прайшоў юбілейны літаратурны вечар «Пошчак спелага натхнення», прысвечаны 100-гадоваму юбілею з дня нараджэння ўздзенскага паэта Кастуся Шавеля. Мерапрыемства было арганізавана сумесна з гісторыка-краязнаўчым музеем і раённай бібліятэкай імя Паўлюка Труса.

Уздзенскі край багаты на адораных і творчых людзей, праўда, лёсу многіх з іх не пазаздросціш. Да іх ліку якраз і належыць асоба Канстанціна Міхайлавіча Шавеля. Разам з навуковым супрацоўнікам музея Зояй Калкоўскай і бібліятэкарам раённай бібліятэкі Аленай Кучук усе, хто завітаў на гэтую сустрэчу, гарталі старонкі жыцця і творчасці ўраджэнца вёскі Кухцічы. Шмат зведаў на сваім вяку Кастусь Шавель: праца ў школе пад час акупацыі, арышт, высылка на Поўнач, рэабілітацыя, вяртанне на радзіму, праца ў калгасе... І заўсёды з ім былі паэтычныя радкі, у якіх апяваў родную старонку, якімі жыў і дыхаў... Вершы дапамаглі яму паказаць свой багаты ўнутраны свет. Кастусь Шавель аўтар пяці кніг: «Мой кут салаўіны» (1967), «Музыка нівы» (1977), «Пахне бяроства» (1978), «Цалуйце хлеб» (1981), «Асеннія пракосы» (1983).

Канстанцін Міхайлавіч пайшоў ад нас 19 жніўня 1987 года. Пайшоў, каб застацца ў беларускай кнізе, застацца ў родным слове, у душах і памяці нашчадкаў. Пахаваны на могілках у Кухцічах.

Вельмі трапна і, галоўнае, правільна сказаў пра уздзенскага паэта і яго творчасць вядомы крытык, знаўца паэзіі Рыгор Бярозкін: «Кастусь Шавель не з тых паэтаў, што адкрываюць новыя светлыя ці нават новыя шляхі ў мастацтве. Ён, умоўна кажучы, традыцыяналіст, і элементы фармальнага пошуку вабяць яго мала, можа, і занадта мала. Але голас Шавеля чысты і шчыры, і гэты голас, які апявае родную зямлю і родных людзей, дойдзе да многіх і, што вельмі важна, да тых, хто не

лічыць сябе звычайна пастаянным чытачом паэзіі». І сапраўды, з гэтымі словамі нельга не пагадзіцца, прачытаўшы літаральна некалькі вершаў паэта.

Каб дакрануцца хоць крышачку да творчай спадчыны паэта, бібліятэкарам Кухціцкай бібліятэкі Людмілай Астравух была падрыхтаваная цікавая выстаўка-экспазіцыя «Пялёсткі вершаў у сэрцы маім», дзе прадстаўлены зборнікі вершаў, пісьмы, дакументы, рукапісы, фотаздымкі з архіваў родзічаў Кастуся Шавеля. Частка з іх пасля была перададзена ў края-

біраць словы, каб захаваць рыфму, як Канстанцін Міхайлавіч падарыў ёй сваю кніжку з аўтографам. Ніна Хрэзчык з вёскі Кухцічы сказала, што Кастусь Шавель быў вельмі добрым чалавекам, калі чытаў свае вершы, іх хацелася слухаць і слухаць. Вольга Шавель з Кухцічаў прынесла і паказала стары школьны здымак, на якім сярод яе аднакласнікаў – і малодшы сын Канстанціна Міхайлавіча Ігар. Вольга Бокуць-Чабатарова адзначыла, што яе свёкар Іван Бокуць сябраваў з Кастусём Шавелем і нават напісаў рэцэнзю на яго вершы. Міхаіл Русак успомніў, што калі ён пачынаў складаць свае першыя вершаваныя радкі, Кастусь Шавель часта быў гасцем на сустрэчах з маладымі паэтамі Уздзеншчыны, даваў ім парады, кансультацыі, некаторыя вершы аналізаваў, тлумачыў памылкі.

Кнігу з аўтографам у фонд музея перадае Н. Казак (злева)

знаўчы фонд раённай бібліятэкі, а частка – у музей.

Пад час мерапрыемства вершы Кастуся Шавеля чыталі Святлана Жук, Аксана Драчан, Людміла Астравух. Пра нялёгкае лёс паэта-земляка дзяліліся ўспамінамі мясцовыя жыхары і госці. Жыхарка вёскі Броды Ніна Казак прыгадала, як дапамагала аднавяскоўцу пад-

Каб надаць літаратурнаму вечару больш эмацыйнасці, В. Бокуць-Чабатарова прапавала некалькі сваіх песень.

Пасля ўдзельнікі мерапрыемства накіраваліся на мясцовыя могілкі і ўсклалі кветкі на магілу паэта.

**Вера
ЛУКАШЭВІЧ,
фота аўтара**

Помнік

*Я ганаруся: дзед сівы,
Ужо і ўнукаў ладных маю.
І помнік я сабе жывы
На гэтым свеце пакідаю.*

*Дом збудавай, і два клянны
Мае шумяць ля дома вецею.
Так абавязак свой зямны
Я выканаў на гэтым свеце.*

*Калі сьяду ў глыбокі дол,
Не счэзну ўвесь як ёсць
без следу:
Нашчадкі будуць, дрэвы, дом
Найлепшым помнікам
для дзеда.*

Кастусь ШАВЕЛЬ

Кветкі на магілу земляка

Наша віншаванне

Сябры грамадскага аб'яднання «Беларускі фонд культуры», рэдкалегія «Краязнаўчай газеты» сардэчна віншуюць члена БФК, галоўнага рэдактара рэдакцыі перыядычных выданняў Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі Людмілу Генадзьеўну Кірухіну з юбілейным днём нараджэння.

Усё бібліятэчнае брацтва краіны, работнікі культуры добра ведаюць Людмілу Генадзьеўну як нястомнага русліўца бібліятэчнай справы на ўсіх пасадах – ад бібліятэкара да намесніка дырэктара Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі, ініцыятара многіх праектаў па ўдасканаленні працы бібліятэк на высокім навукова-метадычным і арганізацыйным узроўні.

Жадаем Людміле Генадзьеўне добрага здароўя, сямейнага дабрабыту, новых дасягненняў у любімай ёю бібліятэчнай справе.

**Уладзімір ГІЛЕП,
старшыня Беларускага фонду культуры,
галоўны рэдактар «Краязнаўчай газеты»**

Краўскі краявід

Фота Алеся САУАНКІ

Аб славуцім
дзеячы культуры

Недзе гадкоў 20 таму лёс звёў мяне, тагачаснага намесніка міністра культуры, з гэтым незвычайным чалавекам. Моцнае ўражанне ад таго знаёмства мела працяг пад час наступных сустрэчаў, розных культурных падзеяў, і ў першую чаргу, канечне ж, у Гродне. А падмацаванае менавіта гэтай кнігай, што ад імя бацькі падарыла мне яго дачка Яўгенія. Кніга не тоўстая і не вялікая, ды і выдадзена ўсяго 50 асобнікаў у выдавецтве «Чатыры чвэрці» намаганнямі выдавецтва і дачкі дзеяча. Але той, каму яна патрапіла ў рукі, назаўсёды захавае ў сэрцы і памяці вобраз чалавека, характэрныя прыкметы, што складаюцца з асобных рысаў сапраўднага таленту.

Кніга «Жыццё і лёс Адама Чопчыца» прымеркаваная да 90-гадовага юбілею таленавітага мастацкага кіраўніка, педагога, ідэйнага паслядоўніка ўсяго нацыянальнага, бліскавага арганізатара харавой дзейнасці Адама Сідаравіча Чопчыца. Юбіляра можна назваць адным з першапраходцаў на ніве беларускай песеннай аўтэнтэтыкі, высокай спеўнай культуры. Ён першы ў Беларусі падрыхтаваў і выдаў дапаможнікі па музыцы, па якіх і сёння навучаюцца школьнікі ў нашай краіне. На працягу

Жыццё і лёс
Адама Чопчыца

25-ці гадоў Адам Сідаравіч быў мастацкім кіраўніком аднаго з лепшых у краіне ансамбляў песні і танца «Нёман», ён праявіўся і як кампазітар, таленавіты рэжысёр, паэт-песеннік...

Кніга змяшчае ўспаміны родных Адама Сідаравіча, калег, сяброў, вучняў, раскрывае шматгранны талент гэтага цудоўнага чалавека, ілюструе яго пакручасты, але напоўнены каштоўным зместам, жыццёвы шлях – шлях працаўніка культуры, народнай творчасці, мастацтва.

Уладзімір ГІЛЕП

«Краязнаўчая газета» ў Іўеўскім раёне

Чатыры бакі свету Іўя

Цягам двух дзён Іўе і раён, што ў Гродзенскай вобласці, гулі, спявалі, танчылі – жылі святам. 15 чэрвеня ў памяшканні райвыканкама прайшла навукова-практычная краязнаўчая канферэнцыя «Іўеўская зямля – сузор’е народаў, рэлігій, культур». 16 чэрвеня прайшло Свята горада, у рамках якога быў адкрыты памятны знак «У гонар сяброўства і адзінства канфесій Іўеўшчыны». На мерапрыемствы была запрошаная і «Краязнаўчая газета». Сёння мы прапануем чытачам газеты завітаць у гэты гасцінны край.

Першае, што ўражвае ў Іўі, – даволі добрая захаванасць гістарычнага цэнтру мястэчка, якім яно было на пачатку XX ст. Побач з старымі жылымі дамамі захаваліся крамкі (у асноўным яўрэйскія, з мансардным паверхам-складам, дзе змяшчаўся тавар), будынкі сінагогаў, дапаможных пабудоваў, крыху воддаль – касцёл Святых Пятра і Паўла, пабудаваны ў стылі ранняга і позняга барока ў канцы XV – пачатку XVIII стст., і былы кляштар бернардынцаў, колішні млын, пераабсталяваны ў 1995 г. пад бар, драўляная забудова пачатку мінулага стагоддзя. У старых будынках месціцца раённая і дзіцячая бібліятэка (а яшчэ пару дзясяткаў гадоў таму тут быў райкам кампартыі), аптэка, сталоўка, крамы. Многія ж жылыя дамы і сёння выконваюць сваю запланаваную ад пабудовы ролю. Праўда, не ўсе яны ў аднолькава добрым стане, таму, бадай, не кожнаму цалкам камфортна жыць у «сапраўдным музеі» пад адкрытым небам. А былыя гандлёвыя рады, тыповыя для цэнтру мястэчка, былі знесеныя два гады таму, бо прайшлі ў неналежаны стан, пачалі руйнавацца. Па-рознаму тое адзеньваюць гараджане. Тым не менш, той, хто завітае ў Іўе, пабачыць нямала цікавага і сёння.

Зранку ў суботу ўрачыстасці пачаліся з малебнаў у храмах горада «За еднасць народаў, за мір у роднай краіне». На жаль, з усіх традыцыйных для гэтага рэгіёну канфесіяў у Іўі сёння няма іўдзеяў: 12 чэрвеня 1942 г. ва ўрочышчы Стоневічы непадалёк горада былі знішчаны амаль усе яўрэі Іўя, сотні чалавек розных узростаў. Сярод іх – дзясяткі родных Тамары Барадач (Кошчар), якая ўсё жыццё прысвяціла педагогіцы, была дырэктарам мясцовай школы, а цяпер жыве ў Ізраілі. Яна заснавала праект «Карані» і кожны год прывозіць у Бела-

русь сваіх супляменнікаў – карані якіх не толькі з Іўя. Яна адзначае:

– У мяне ёсць 5-гадовая ўнучка, якая просіць расказ-

Старая забудова былога мястэчка

ваць казкі. І я часцяком расказваю ёй адну і тую ж. Далёка-далёка, кажу, ёсць краіна, якая называецца... І яна працягвае: Беларусь. Далей зноў я: там ёсць горад... Называецца Іўе, падхоплівае дзяўчынка. Далей я распавядаю пра маленькую Тамару, у якой ёсць бацькі, былі бабулі і дзядулі. І мая ўнучка называе іх імёны, нейкія факты з іх жыцця. Увогуле, я жыву не так далёка – усяго тры з паловаю гадзіны на самалёце. Я часта бываю на радзіме, я не пачуваюся тут чужой, прывожу сюды іншых. У Ізраілі мяне называюць ці мастом паміж народамі, ці голубам міру. Зямны шар маленькі, а сувязі між людзьмі танюцькія. Невядома, што можа быць, калі пацягнуць за тую ці іншую нітэчку.

І гэтае можна сказаць не толькі ў адносінах яўрэяў, не толькі ў адносінах Іўя.

Адначасова з рэлігійнымі службамі на цэнтральнай

плошчы (Камсамольскай, былой Рынкавай) разгарнуўся вернісаж мясцовых жывапісцаў і фотамастакоў. Сярод іншых выстаўляліся і працы Святланы Мірончык, якая працуе дырэктарам цэнтралізаванай бібліятэчнай сістэмы, а ў вольны час фатаграфуе. Найбольш ёй падабаецца здымаць краявіды роднай Іўеўшчыны. Тут жа праходзіла своеасаблівая «выстаўка дасягненняў народнай гаспадаркі раёна».

Бліжэй да поўдня з розных куткоў горада пачалося ўрачыстае шэсце ад храмаў да цэнтральнай плошчы на адкрыццё памятнага знака. І неўзабаве магутныя рэкі зліліся ў адно людское мора, дзе поруч стаялі Католікі, Праваслаўныя, Мусульмане, Іўдзеі – Землякі, дзеці адной Маці-Зямлі.

Напачатку прысутныя пабачылі інсцэніроўку гісторыі заснавання Іўя і ягонага разрастання ў сучасны горад. Паводле адной з версіяў, заснавала паселішча княгіня Ева, адна з жонак вялікага князя Гедзіміна. Упершыню яно згадваецца ў 1444 г., калі вялікі князь літоўскі Казімір Ягелончык перадаў Іўе мар-

Паўла, пры якім быў пабудаваны драўляны кляштар французскага. Паводле ж іншай версіі горад атрымаў назву ад расліны, якой шмат і сёння па берагах мясцовых ракі і возера, – ад івы.

Цягам некалькіх хвілінаў перад прысутнымі прайшлі стагоддзі – вось князь Гедзімін і княгіня Ева засноўваюць паселішча, мараць пра ягоную веліч; вось на службу да вялікага князя прыходзяць татары, якіх валадар селіць ва ўрочышчы Мураўшчына, што некалі было паблізу Іўя, а сёння ўваходзіць у межы горада, хан Тахтамыш клянецца вераю і праўдаю служыць новаму ўладару, ахоўваць землі новай радзімы; неўзабаве па шляху побач з мястэчкам праязджаюць з таварам гандляры, і многія яўрэі ўпадабалі месца ды аселі тут... Так стагоддзе за стагоддзем рос горад, кавалася, збіралася ягоныя слава ды багацце.

І нездарма менавіта ў Іўі з’явіўся знак у гонар братэрства розных канфесіяў. На чатыры бакі свету глядзяць чатыры высокія стэлы, на якіх змешчаныя выявы, што характарызуюць пэўную канфесію. У бок іўеўскага касцёла глядзіць выява Папы Рымскага Яна Паўла II, калі ісці з боку царквы, перш пабачыць праваслаўныя абразы Ісуса Хрыста і Дзевы Марыі, на мяцэць і татарскія кварталы горада павернутыя паўмесяц, імя Алаха, напісанае арабскаю вяззю ў Каран, з боку трох іўеўскіх сінагогаў – рытуальны сямісвечнік менора, скрутак Торы і словы «Шалом алейхем!» (што значыць «Мір вам!»). Так поплек на старым местачковым пляцы стаялі сыны і дочкі ўсіх іўеўскіх канфесіяў. А памятны знак адкрывалі рыма-католіцкі ксёндз, праваслаўны поп, мусульманскі муфці, Т. Барадач з адзінаверцамі Гродзеншчыны і старшыня Іўеўскага райвыканкама Міхаіл Валчэцкі. Прадстаўнікі канфесіяў мелі магчымасць выступіць перад землякамі, распавесці пра гісторыю свайго народа на Іўеўскай зямлі. Кожны таксама прачытаў прынагодную малітву, быў адслужаны невялікі малебен. Так цягам якіх паўгадзіны прысутныя здзейснілі ўяўную вандроўку ў храмы чатырох канфесіяў, якія здаўна жывуць у розных кутках Беларусі, а не толькі на Іўеўшчыне.

Пасля пад музыку вайсковага духавога аркестра колькітысячная пlynь скіравалася

на бераг возера, дзе гасцінна адчынілі свае брамкі падворкі гаспадарак з розных куткоў раёна. Можна было і самадзейныя калектывы паслухаць-паглядзець, і з рамеснікамі-майстрамі пазнаёміцца, і сувенірамі прыкупіцца. На сцэне адзін за адным змяняліся фальклорныя калектывы Іўеўшчыны, ансамблі беларусаў, яўрэяў, палякаў, татараў... А ўвечары гараджанам і гасцей чакаў канцэрт заслужанай артысткі Рэспублікі Беларусь Ірыны Дарафеевай. А потым – святочны феерверк. Багатыя таленты край годна адзначылі свята, паказаў ва ўсё красе сваіх землякоў.

А колькі ўсяго могуць расказаць і паказаць мясцовыя краязнаўцы, якіх у раёне шмат! Іўе і ягоную гісторыю вывучаюць Іван Пракопчык, Валянцін Врублёўскі, ляснічы Іван Буйко, настаўніца Яўгенія Макуцэвіч, дырэктар Музея гісторыі і культуры габрэяў Беларусі Вадзім Акапян, Геранёны і ваколіцы даследуе Алена Смалянчэнка, кандыдат гістарычных навук, выкладчык Гродзенскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Янкі Купалы Андрэй Гецэвіч, які родам з Ліпнішак, вывучае гісторыю свайго мястэчка. Некаторыя з іх да краязнаўчай канферэнцыі падрыхтавалі даклады. А ў І. Буйко, калекцыянера і краязнаўцы з 30-гадовым стажам, сабралася немалая калекцыя, што аформілася ў своеасаблівы музей, які адны называюць «музеём на паддашкі», іншыя – «кладавымі гісторыі». Ёсць тут партызанская друкарка, пераробленая з трафейнай нямецкай машыны, стары патэфон і кружалкі да яе (да прыкладу, з запісамі Лідзіі Русланавай), калекцыі старых канвертаў, вучнёўскіх спыткаў і класных журналаў, фотаздымкі пачатку мінулага стагоддзя, лісты з франтоў Першай і Другой сусветных войнаў. А на кніжных паліцах – рэдкія выданні і старадрукі. І палкам верагодна, што пакуль пішацца гэты артыкул, зборы Івана Мечыслававіча папоўніліся яшчэ хаця на адзін музейны прадмет – сам быў сведкам, як прама на вуліцы спыняюць яго людзі словамі, маўляў, ёсць тое і тое, магу аддаць, калі патрэбна.

Зрэшты, лепей хаця б раз пабачыць усё, чым некалькі разоў прачытаць. Прайсціся старасвецкімі вуліцамі Іўя, заехаць у вёскі і мястэчкі раёна, завітаць на па-хатняму смачныя абед у мясцовую сталоўку, дзе шчыра сустраўць гаспадынькі, прайсціся берагам возера...

А мы, шаноўныя чытачы, яшчэ завітаем на старонках газеты ў гэты край у наступным нумары, каб даведацца падрабязней пра краязнаўчыя чытанні. Але гэта – праз тыдзень.

Уладзімір ПУЧЫНСКІ,
фота айтар

Айтар выказвае шчырую ўдзячнасць за спрыянне і дапамогу старшыні Іўеўскага райвыканкама Міхаілу Валчэцкаму, начальніку аддзела культуры Георгію Гагарыну, работнікам раённай ЦБС (дырэктар Святлана Мірончык).

І. Буйко (у цэнтры) перадае абраз св. Губерта заядламу паляўнічому, старшыні СВК «Трабы» Івану Васілеўскаму

Віктарына

Песнярам роднага слова прысвячаецца

З кастрычніка 1904 г. да студзеня 1906 г. Канстанцін Міхайлавіч Міцкевіч працаваў на-
стаўнікам у народным вучылішчы вёскі Пінка-
вічы. Вяскоўцы яго вельмі паважалі. «Ён быў

прыветлівы, абыходлівы, цікавіўся сялянскім
жыццём і справамі.» За якое правапарушэнне і
куды ён быў сасланы? Ці захаваўся будынак ву-
чылішча, у якім ён працаваў у Пінкавічах?

Чакаем вашыя адказы да 10 ліпеня ўключна. Да ведама чытачоў: у віктарыну можна
ўключыцца з адказу на любое пытанне, бо ўвага будзе звяртацца на дакладнасць адказу
і, па магчымасці, яго разгорнутасць.

Ноч, калі папараць цвіце

Прысвячаецца Янку Купалу

Ну, з кожнай мясцінкі зямлі
можна пачаць дарогу. А
калі гэтая мясцінка была б
недаступнай для людской нагі, то па
ёй пройдзе хоць думка чалавечая і ўсё
ж такі пакіне свой слядок і нейкую
дарожку праложыць.

Чамусьці гэтая старонка лічыла-
ся заняпалаю. І слава ўжо такая зла-
жылася аб ёй, аб прыродзе яе і аб
людзях яе. А людзі тут розныя былі.
Адны жылі тут спрадвеку, тут нара-
дзіліся і тут паміралі. Так і называ-
ліся яны «тутэйшыя людзі». А дру-
гія часта няпрошаныя заходзілі.
Але яны казалі, што прыйшлі, каб
прывесці дабро тутэйшым людзям.
Але, як вядома, казаць можна адно,
а рабіць зусім іншае.

Усё гора тутэйшых людзей было
ў тым, што пра іх вельмі многа кла-
паціліся суседзі. Адны суседзі казалі:
«Вы – гэта не вы, а тое самае, што
мы. Дык наце ж вам нашы парадкі,
нашы школы, нашу мову, бо ваша
мова такая ж, як і наша, толькі вы
яе папсавалі». Тое самае казалі су-
седзі з другога боку, але толькі на
свой лад.

Тутэйшыя людзі прымалі гэты
клопат з вялікаю неахвотаю, бо ім
хацелася быць самімі сабой. Тады су-
седзі пачалі забіраць іх
дзяцей. Бралі і выхоўвалі
ў сваіх школах. Выхоў-
валі так, каб яны пакі-
далі сваіх бацькоў і ад
бацькоўскіх звычаяў ад-
ракаліся. І гэты ім удава-
лася – пакідалі дзеці
бацькоў сваіх ды ішлі або
на захад, або на ўсход,
гледзячы па тым, дзе
каму было лепей. Яны
рабіліся слугамі суседзяў
і ўжо стыдаліся прызна-
ваць сябе дзецьмі тутэй-
шых людзей.

На шчасце тутэйшых
людзей, не ўсе іх дзеці
траплялі ў гэтыя школы
і не ўсе яны мелі падатлі-
вую натуру. Сярод іх су-
стракаліся і такія, з каго
нават школы не мелі сілы
выкурыць дух тутэйшых
людзей, бо гэтыя былі
шчырыя дзеці свайго на-
рода.

Такім шчырым сынам
свайго народа быў і гэты
Юнак. Аб ім ужо і казка
зложена, а я хачу толькі
пераказаць яе сваімі сло-
вамі.

Як вядома, героі казак
вельмі часта з'яўляюцца
на свет у выніку тых ці

іншых надзвычайных праяў або маюць
на сабе які-небудзь надзвычайны знак.
І ўжо адна гэты надзвычайнасць робіць
іх адразу героямі. Нічога такога не
было з нашым героем. І бацькі яго былі
звычайныя тутэйшыя людзі. Хіба,
можа, надзвычайным было толькі тое,
што хлопчык радзіўся нейкім летам, у
той час ці блізка таго, калі зацвітае па-
параць. Ён нават і імя даў сабе сам: імя
тае ночы, калі цвіце папараць.

Гэтая маленькая рысачка ў жыцці
нашага героя, здавалася, сама па сабе
не мела вялікага значэння. Але гэты
не так: часамі самае маленькае знахо-
дзіцца ў блізкай і цеснай сувязі з са-
мым вялікім. Трэба толькі ўмець
знайсці месца іх стыку. Так было і тут.

У тую самую ноч, калі зацвітае
папараць, – я толькі пераказ-
ваю тое, што ўжо зложена ў каз-
ках тутэйшымі людзьмі, – пазбіралі-
ся на сходку русалкі, лясун, ваўка-
лак, вадзянік, дамавік, здані і ча-
раўнікі розных гатункаў. Сход адбы-
ваўся на беразе аднаго вельмі прыго-
жага возера, атуленага задуменнем
кучаравых сосен. На гэтым возеры ра-
заслаў месяц свой танюсенькі белы
кужал, а зоркі пасыходзілі з неба і
купаліся ў бліскучых пералівах ва-
ды, бы тыя дыямантавыя кветачкі.

Ім хацелася паслухаць, аб чым будзе
гаварыць сход. Аб Юнаку была гутар-
ка тут.

Усім спадабалася якраз тое, што
гэты Юнак даў сабе імя ночы, калі
цвіце папараць і калі фантастычныя
істоты праводзяць свае сходы. І цяпер
яны думалі, які падарунак зрабіць
Юнаку.

Старшынёю сходу быў Лясун.

– Дык хто чым хоча парадаваць
Юнака? – спытаў ён.

Русалкі сказалі:

– Мы навучым яго спяваць прыго-
жыя песні, бо песні ва ўсіх выпадках
жыцця патрэбны чалавеку. З песнямі
лягчэй на свеце жыць.

«Адвечная песня».

– І аб нас ён песню
зложыць, – дадала адна
русалка.

– Я падарую яму
«Жалейку», – азваўся
Дамавік. – Струмант
гэты хоць і прасты, але
я навучу Юнака граць
так, каб тутэйшыя людзі
зачароўваліся іграю і
прыходзілі да свядо-
масці, чаму так сталася,
што яны не гаспадары ў
сваёй хаце.

– А я дам яму «Гус-
лі», – сказаў Вадзя-
нік. – Няхай апявае бы-
лую славу свайго народа
і закідае ў сэрца яго ім-
кненне заняць пачэснае
месца між славянамі.

Слухаў мясечык гэ-
тую размову. Яму такса-
ма захацелася хоць чым
дапамагчы Юнаку, і ён
сказаў:

– А я пайду з ім
«Шляхам жыцця» і
буду асвятляць дарогу,
каб яму лягчэй было
прабівацца. Ён убачыць
«Раскіданае гняздо»
свае айчыны і раскажа аб
ім людзям. Калі ён пры-

стане ў дарозе, я палажу яго спаць
на высокім кургане і навею яму ча-
роўны «Сон на кургане». У дарозе ж
ён спаткаецца з мілаю «Паўлінкаю»
і раскажам аб ёй людзей падвяселіць.

Выступіў і пануры Ваўкалак:

– У мяне крэпкія, гонкія ногі. Я
пішу па зямлі сотні, тысячы вёрст.
Я занясу на край свету яго песні і
думкі. Я дам яму словы гневу і абур-
рэння, каб молатам білі яны па стру-
нах сэрца таго, хто прадае сваю ай-
чыну.

– Я дам яму голас вечавога зво-
на, – сказаў адзін чараўнік. – Гры-
мотамі будзе ён гучаць па ўсім краі і
за яго межамі.

– А мы саўём вянкi яго песням з
ранішніх рос і сяміколерных вясё-
лак, – сказалі зоры.

– А я што дам яму? – узяў слова
сам старшыня. – Я загадаю маім
пушчам-лясам раскажаць яму пра
свае адвечныя тайнасці. Я авею яго
песні шумам бароў. Іх украсаю бу-
дзе мудрасць векавечных дубоў. Я
дам яму гарт і цвёрдасць граба, каб
да канца Юнак быў верным свайму
народу. І ён пакіне народу вялікую
«Спадчыну». Давайце ж панясём
яму свае падарункі.

Усе падняліся, пайшлі да Юнака
і пазносілі яму шчодрія дары.

А тым часам світаць пачынала.
Пакінулі зоры сваё купанне.
Месяц за беражок зямлі за-
каціўся.

Узыхло сонейка. Мільёны яго
радасных смехаў рассыпаліся па
зямлі і задрыжалі ў росах. Зірнула
сонейка на бераг возера, дзе сход
адбываўся, і так весела-весела
ўсміхнулася – даведалася сонейка,
што тут рабілася.

– Хвалю іх за тое, што яны так
багата Юнака адарылі, – сказала
сонейка. – Я скажу сваім хмаркам,
каб не засланялі яны неба ў купаль-
скую ноч: няхай гэтыя сходы пры-
ясным небе адбываюцца.

Якуб КОЛАС

**Гучыць у душы, калі ба-
чыш незвычайную прыга-
жосць нашага роднага краю.
Гучыць у сэрцы, калі чуеш
цудоўную беларускую мову,
народную песню. Гучыць
у невялікай сялянскай хат-
цы, куды мы трапілі ў госці,
дзе нас сустраў усмешлі-
вы гаспадар і запрасіў пра-
ходзіць.**

Над уваходам шылда – «Клуб-музей». Мы прыехалі ў госці да вядомага спевака Чэслава Немэна ў Старыя Васілішкі. Мы – гэта ўдзельнікі літаратурна-краязнаўчага клуба «Спадчына» пры Астрынскай дзіцячай бібліятэцы і сябры літаратурнага гуртка «Антарэс» Астрынскага Цэнтра пазашкольнай працы Шчучынскага раёна. Да гэтай экскурсіі мы рыхтаваліся даўно, але ўсё неяк не атрымлівалася. Толькі калі чаго вельмі хочаш – абавязкова збудзецца.

І вось мы ў Васілішках. Імя Чэслава Немэна добра вядомае ва ўсім свеце. А тут пра яго гавораць, як пра блізкага чалавека, добрага суседа, школьнага таварыша. Старыя Васілішкі – яго радзіма, і жывуць тут людзі, якія добра памятаюць яго. У касцёле, якому больш за сто гадоў, ён спяваў. Дом, дзе знаходзіцца клуб-музей, – тое гняздзечка, з якога ён вяляецца ў свет. Музей і з’явіўся нядаўна, але

А музыка гучыць...

наведнікаў прыняў ужо няма-
ла: былі госці не толькі з Бе-
ларусі, але і з далёкага і
блізкага замежжа. Гаспадар
музея цяпер Уладзімір Сяню-
та, чалавек ураўнаважаны,
тактоўны, інтэлігентны і, га-
лоўнае, неабыякавы. У свой
час ён працаваў дырэктарам
жывёлагадоўчага комплексу,
потым старшынёй Васіліш-
каўскага сельскага Савета.

Калі пайшоў на заслужаны
адпачынак, кіраўнік Шчу-
чынскага аддзела культуры
Я. Міраненка прапанавала
яму заняцца музеем. І не пра-
гадала.

Па кроплі збіраліся музей-
ныя прадметы, хата
спевака набывала на-
лежны выгляд. Вельмі да-
памагалі людзі. Старэйшыя
яшчэ памятаюць, дзе і што

стаяла ў хаце Выдзжыцкіх
(сапраўднае прозвішча сусвет-
на вядомага музыкі), якім
добрым майстрам быў бацька
Чэслава, якім было хатняе
аздабленне, начынне. Цяпер
экспазіцыя музея даволі знач-
ная: тут кнігі пра спевака,
мноства фотаздымкаў, нават
піяніна такое ж, як было ў
гэтай сям’і. Яго дапамаглі знай-
сці ўлюбёныя ў творчасць Не-
мэна мінчане. А большасць
каштоўнасцяў сабрана Ула-
дзімірам Уладзіміравічам па
акрузе. У вёсках памятаюць
яго матацыкл, на якім ён і
вандраваў. Пра кожную рэч
гаспадар музея здолеў сказаць
штось цікавае, таму і экскур-
сія, праведзеная ім, слухала-
ся на адным дыханні. Як вы-
светлілася, паглыбленне ў
жыццё і творчасць Чэслава
Немэна змянілі і яго самога:
Уладзімір Уладзіміравіч стаў
больш размаўляць на бела-
рускай мове і з большай пава-
гай і зацікаўленнем ставіцца да
свайго роднага кутка – вёсакі
непадалёк Міра. Прыклад
спевака паказвае, што радзі-
ма не бывае малой. Усё зале-
жыць ад таго месца, якое яна
займае ў тваім сэрцы.

Гучалі музыка і песні
Чэслава Немэна, ціха шапа-
цеў стары патэфон вальсам
Штраўса і не хацелася вы-
ходзіць з маленькай хаткі, дзе
нас так гасцінна прымалі. Да-
рэчы, Уладзімір Уладзіміравіч
марыць стварыць у другой па-
лове хаты яшчэ і этнаграфіч-
ны аддзел музея. І зроблена
для гэтага ўжо нямае: нас
уразіла колькасць сабраных
матэрыялаў. Можна многа
расказаць аб сваіх уражан-
нях, але мы прапануем чыта-
чам лепей з’ездзіць у Старыя
Васілішкі і ўсё ўбачыць на
свае вочы. А мы накіраваліся
ў касцёл Святых Пятра і Паў-
ла, якому 107 гадоў. Яго ве-
лічнасць і прыгажосць нікога
не пакідаюць абыякавым. У
гадавіну смерці Чэслава Немэ-
на ў памяшканні касцёла
была ўсталяваная мемары-
яльная дошка ў яго памяць.
У аграгарадку Васілішкі тра-
дыцыйным стаў фестываль-
конкурс памяці выдатнага
музыкі і спевака.

Нашая экскурсія скончы-
лася, і мы яшчэ раз упэўнілі-
ся: нездарма спявак так любіў
свой край. Заслугоўвае ён гэ-
тага і сваёю прыгажосцю, і
сваімі людзьмі.

**Ганна
СЦЯПАНЧАНКА,
загадчык
Астрынскай
дзіцячай бібліятэкі
Шчучынскага раёна**

Салодкая субота 15 чэрвеня адбылася ў Івянцы Валожынскага раёна. На «Цукеркавы фэст», арганізаваны мясцовай кандытарскаю фабрыкай «Івкоп», завіталі ўдзельнікі і госці з розных куткоў Беларусі.

**Пачалося свята традыцыйнымі зборам на плошчы Свабоды і святоч-
ным шэсцем да сядзібы Пятра Дарагунцава, дзе і разгарнулася асноў-
ная частка мерапрыемства. Але аб усім па парадку.**

Самы салодкі фэст

Пакуль люд падцягваўся на цэн-
ральную плошчу горада, музыкі і акцё-
ры анімацыйнага тэатра «Майстэрня
ўражанняў» забавлялі сваім граннем на
дудках і сярэднявечнымі танцамі. Была
арганізаваная таксама выстаўка рэтра-
аўтамабіляў. Але вось свята пачалося:
на імправізаванай сцэне з’явіўся вяду-
чы і іншыя персанажы тэатралізавана-
га дзейства, якія паэтапа раскрывалі
нам «сакрэты» фэсту. Тут і сваха, якая
падзялілася досведам выхату замуж і
расказала, як у гэтым могуць дапамаг-
чы цукеркі. Але не абышлося без неча-
канасцяў: нейкія злодзеі скралі вядуча-
га! На яго выратаванне, а таксама са-
мога фэсту, адгукнуліся рыцары. Доб-
ры каваль скаваў цукерку-меч, з дапа-
могай якога мусілі перамагчы змея-зло-
дзея, што хацеў сапсаваць свята. Ру-
шылі ў шлях, складаны і небяспечны,
суправаджалі іх вершнікі з конна-гіста-
рычнага клуба «Залатая шпора». Ішлі
доўга ці не, але на мосце нас спыніў злы
змей, з якім смелыя воіны кінуліся ў бой-
ку. Ох і нялёгка было перамагчы зло-
дзея, але адважныя рыцары справіліся
і адкрылі шлях далей, дзе нас сустра-
калі прыгажуні русалкі з вызваленым
вядучым. Праз некалькі крокаў пабачылі
акрабатаў на хадулях, якія суправа-
джалі «цукеркавы» люд да сядзібы. А
вось і прыемная нечаканка – бясплат-
ная раздача цукерак: на жаль, не ўсім
хапіла. Не трэба расчароўвацца, пала-
савацца салодкай прадукцыяй, праўда,
ужо за грошы, удзельнікі маглі цягам
ўсяго фэсту. Былі нават падрыхтаваныя
падарункавыя вялікія цукеркі з выяваю
фэсту.

На прысядзібнай тэрыторыі тэатра-
лізаваная дзея працягнулася. Тых, хто
паспеў прагаладацца за час шэсця, за-
прашалі падсілкавацца гарачымі
блінцамі, салодкай ватай, пап-корнам,
квасам, шашлыком і іншымі прысма-

камі. Беларускія майстры прапаноўвалі
свае вырабы з воўны, саломкі, былі тут і
разьбяры, кавалі і ганчары, якія на мес-
цы праводзілі майстар-класы па каваль-
стве і ганчарнай справе. Ахвочыя да
спорту маглі нават пагуляць у валејбол.
Але самае смешнае дзейства адбывалася
ў імправізаванай бальніцы з «прыём-
ным аддзяленнем» і «рэанімацыяй», дзе
людзей лячылі згодна з карткамі-дыягна-
замі, што траплялі пад час папярэдняй
раздачы глядачам, і ў залежнасці ад скла-
данасці справы адпраўлялі ў «рэаніма-
цыю». У «прыёмным аддзяленні» вылеч-
валі нечым мутным з бутэлькі (пакашта-
ваць не пашчасціла), печывам, каўбасой і

Змаганне рыцара са змеем

іншымі прысмакамі, а ў «рэанімацыі» па-
дымалі на ногі танцамі, пасля якіх хво-
рыя сыходзілі са шчаслівай усмешкай на
твары.

Арганізатары фэсту не давалі сума-
ваць гасцям на працягу ўсяго дня: ладзілі

імправізаваныя рыцарскія баі і гульні для
дзяцей, кружыліся ў сярэднявечных
танцах. Але вось паказаўся ў небе велі-
зарны паветраны шар (прадастаўлены
клубам «Аэратур Балунс»), на якім мож-
на было падняцца за грошы або вый-
граць прагулянку (так, прынамсі, паш-
часціла музыкам, якія ўдзельнічалі ў
спарборніцтве на лепшы гурт, – «Тутэй-
шыя», «Сёмуха», «Тутэйшая шляхта»,
«Цяжкое дрэва» і іншыя). Пераможцамі,
дарэчы, выйшлі музыкі гурта «Тутэй-
шыя», менавіта пад іх музыку танчыў
самы маленькі ўдзельнік фэсту.

Бліжэй да змяркання пачаліся вы-
ступы, якія многія чакалі на працягу дня:
вогненнае шоу фаершчыкаў ад прыезд-
жых тэатраў і этнадыскатэка, на якой
гурты «Irdarath», «Маланка аркестр» і
фолк-мадэрн гурт «Uria» сапраўды
«ўзарвалі» прысутных. Гледачы першых
шэрагаў скакалі як заведзеныя, пад-
трымліваючы ўлюбёныя выканаўцаў і
падпяваючы знаёмыя тэксты.

Завяршыўся «Цукеркавы фэст» ужо ў
цёмры. Арганізатары падзякавалі ўсім
удзельнікам і гасцям, зычылі найлепша-
га і запрашалі прыязджаць яшчэ. За трох-
гадовую гісторыю фэсту сёлетні быў
самы маштабны па колькасці глядачоў.
Салодкае свята не пакідае абыякавымі
людзей, якія любяць спалучаць эпоху
рыцараў, традыцыйную беларускую куль-
туру і салодкія пачастункі.

**Наста КАДЫГРЫБ
Фота аўтара**

Выступае гурт «Irdarath»

Не так даўно ад нас адышоў у вечнасць знакаміты краязнаўца, калекцыянер, кіраўнік культурна-асветнага клуба «Спадчына» Анатоль Яўхімавіч Белы, галоўнай жыццёвай мэтай якога было адраджэнне гістарычнай памяці народа праз уважанне герояў Беларусі сродкамі жывапісу, графікі і скульптуры. Каб гэтыя сродкі спрацоўвалі найбольш эфектыўна, ім была задуманая новая для нашай краіны канцэпцыя прыватнага беларускага музея, якую ён спрабаваў рэалізаваць у Старых Дарогах. Наватарскі падыход, да рэалізацыі якога столькі гадоў ішоў Белы і яго папечнікі, выклікаў шмат прэчанняў прыхільнікаў «чыстага мастацтва», а таксама тых, для каго дэфініцыя «беларускае мастацтва» ўяўляецца надзвычай цяжкай і ненавуковай.

Анатоль Яўхімавіч усё жыццё змагаўся з гэтым недальнабачным падыходам да нацыянальнага ў выяўленчым мастацтве, даводзіў усім, хто сумняваўся, — мастацтвазнаўцам і «майстрам» пэндзля, што беларускім мастаком быць пачэсна, і для гэтага патрэбна тэматычна аку-

Лінарыт М. Басалыгі са збору А. Белы

нцуца ў беларускае жыццё ды гісторыю, глядзець на рэчаіснасць вачыма беларуса.

Адлюстравяць жыццё сапраўднага нацыянальнага музея, яго набыткі і падыходы да экспанавання твораў беларускага мастацтва — гэтую мэту паставіў Анатоль Белы не ў апошнюю чаргу і да інфармацыйных выданняў, праспектаў і каталогаў. А. Белы добра разумее, што без інфармацыйнай падтрымкі будзе цяжка давесці прыхільнікам беларускага мастацтва ідэю музея, гісторыю яго разнабаковых экспазіцыяў і артэфактаў. І першым інфармацыйным выданнем такога кшталту можна лічыць даведнік «Старадарожскай нацыянальна-мастацкай музей Анатолья Белы». Мінімалістычнымі выяўленчымі і інфармацыйнымі сродкамі ў ім распавядалася пра рукатворны мастацкі цуд, рэалізаваны сям'ёй Белых у гэтым правінцыйным горадзе. З часам у Анатоля Яўхімавіча з'я-

«Раскрылі крылы музы» альбо Мастацкі вобраз Беларусі

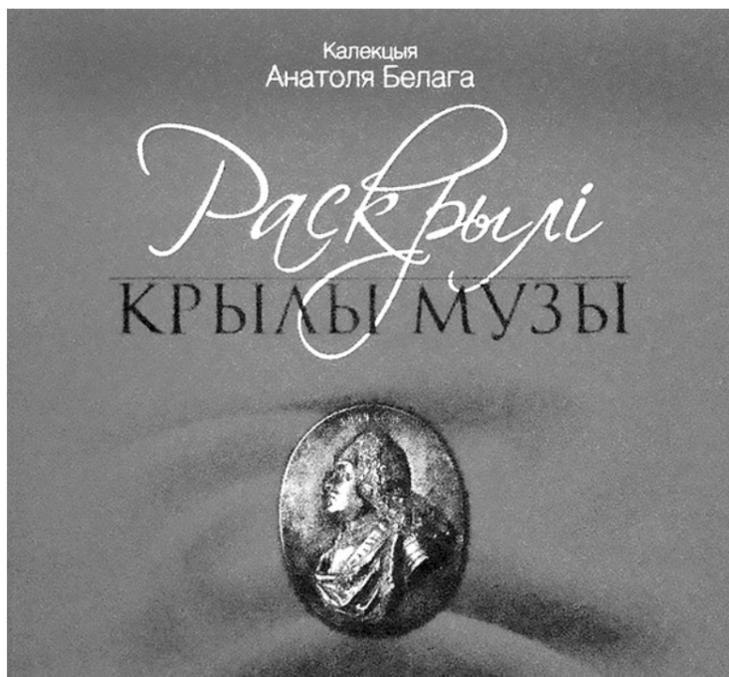
вілася ідэя пра больш грунтоўны каталог, прысвечаны яго глабальнаму праекту. Тым больш, што калекцыі, мастацкае ўвасабленне сядзібы пастаянна папаўняліся новымі набыткамі. Таму лагічным было стварэнне вялікага «каталога калекцыяў прыватнага музея А.Я. Белы ў горадзе Старыя Дарогі» з лірычнай назвай «Раскрылі крылы музы». Ён выйшаў летась у мінскім выдавецтве «Рыфтур».

Са скрухай трэба адзначыць, што праца над выданнем трагічна супала з кульмінацыяй цяжкай хваробы Анатоля Яўхімавіча, якую ён мужна пераносіў. Сам безупынна працаваў над праектам, чым натхняў спецыялістаў выдавецтва і добраахвотных памочнікаў шчыраваць з падвойнай энергіяй. Вынік намаганняў — грунтоўнае выданне, якое прэтэндуе стаць выдатнай з'явай у айчынным мастацтве. Зразумець тое, у чым прыцягальнасць асобы Анатоля Белы, сутнасць яго чыну на карысць беларушчыны ва ўсіх праявах, а таксама вытокі яго змагарскага характару, можна будзе з тэкстаў дачкі Святланы Белай і самога Анатоля Яўхімавіча, якімі распачынаецца літаратурная частка каталога.

А вось першае важнае візуальнае ўражанне ад выдання — цудоўная калекцыя медальернага мастацтва, сабраная А. Белым. Гэтым зборам вельмі ганарыўся Анатоль Яўхімавіч, таму і адлюстраваны ён у першым раздзеле каталога з любоўю і натхненнем. Пачынаецца раздзел рубрыкай «Уладары старажытнай Беларусі», дзе прадстаўлены плакеткі з выявамі беларускіх вялікіх князёў аўтарства мастака Міколы Несцярэўскага. Гэтая акалічнасць трохі засмуціла некаторых чытачоў: пры чым тут плакеткі да медальёў. Але ж гэты від дробнай пластыкі ярка і адносіцца да медальернага мастацтва. Так што атрымліваецца, што ў медальернай калекцыі А. Белы ёсць яшчэ больш рэдкі для калекцыянераў падраздзел — «плакеткі»...

Што ж тычыцца непасрэдна медальёў, то іх выявы і каталожны вопіс прадстаўлены пад іншымі рубрыкамі. Тут і «Медальерная Скарыніяна», «Нацыянальны герой Кастусь Каліноўскі», «Удзельнікі вызваленчага руху на Беларусі», «Дзеячы беларускага нацыянальнага Адраджэння», «Песняры Беларусі: Якуб Колас і Янка Купала» і шмат іншага. Увагу прыцягне і выява карацейшага медала вялікага князя літоўскага Аўгуста III, які быў выкананы напярэдадні падзеі невядомым мастаком у XVIII стагоддзі. Цудоўны прыклад айчыннага медальернага мастацтва! Нездарма гэты твор упрыгожвае вокладку каталога «Раскрылі крылы музы».

Знайшлося месца ў каталоге медалям і плакеткам, якія

адлюстроўваюць выявы самых актыўных сяброў культурна-асветнага клуба «Спадчына», а таксама медальёў, якімі паводле рашэння Камітэта па Ушанаванні (старшыня А. Белы) адзначаліся выbitныя дзеячы беларускага нацыянальнага руху канца XX і пачатку XXI стагоддзяў. У каталоге ёсць і ўнікальныя старонкі з выдатнымі творами, якія адлюстроўваюць гісторыю і сучаснасць старажытнага герба ВКЛ «Пагоня», а таксама пчаткі гарадоў Беларусі, якім у свой час было нададзенае магдэбургскае права, і шмат іншых цікавых твораў беларускіх майстроў медальернай справы: Уладзіміра Мелехава, Алеся Зіменкі, Мікалая Байрачнага ды іншых.

Наступным па значнасці і аб'ёме мастацтвазнаўчай інфармацыі трэба вылучыць раздзел каталога «Выяўленчае мастацтва. Жывапіс. Графіка. Скульптура». Сапраўды, з яго са старонак на нас глядзяць творы шматлікіх майстроў выяўленчага мастацтва, якія пакінулі свой творчы скарб музею ў Старых Дарогах. Тут ёсць рэпрадукцыі палотнаў Леаніда Шчамялёва, дынастыі мастакоў Ціхановічаў, знакамітых твораў Барыса Забарава, Аляксандра Кішчанкі, Уладзіміра Сулкоўскага, Сямёна Геруса, Васіля Шаранговіча, Георгія Паплаўскага, Арлена Кашкурэвіча, Уладзіміра Басалыгі, а таксама Анатоля Крывенкі, які зрабіў для музея сямейную галерэю

Белых, і шмат іншых палотнаў сучаснікаў.

У каталоге прадстаўлены творы беларускіх аўтараў, якія маглі б упрыгожыць дзяржаўны музей любога ўзроўню. Тут ёсць карціны і дываны легендарнага мастака-вандроўніка Язэпа Драздовіча, графічныя працы мастакоў-эмігрантаў Віктара Жаўняровіча, Уладзіміра Шыманца і Івонкі Сурвілы. Творчасць прадстаўнікоў заходнебеларускай мастацкай школы прадстаўленая палотнамі Пётры Сергіевіча. Своеасаблівымі і вельмі каштоўнымі рырэтэмі з'яўляюцца жывапісныя творы нашых знакамітых артыстаў і літаратараў. Маю на ўвазе адлюстраваныя ў каталоге рэдкія палотны першага народнага артыста Беларусі Уладзіслава Галубка і народнага пісьменніка Беларусі Васіля Быкава. Дарэчы, у Старых Дарогах А. Белы стварыў экспазіцыю, прысвечаную гэтаму сусветна вядомаму літаратару. А прадстаўленыя жывапісныя і графічныя творы Быкава з'яўляюцца пераконаўчай ілюстрацыяй геніяльнай універсальнасці вялікага творцы. Але пра гэта падрабязней — у артыкуле аўтара гэтых радкоў, які завяршае каталог «Раскрылі крылы музы».

Пасля азнаямлення з новым мастацкім выданнем, якіх не так шмат цяпер выдаецца ў Беларусі, можна пашукаць адказ на пытанне: чым прыцягне ўвагу беларусаў каталог збораў Анатоля Белы? Найперш тым, што само выданне — твор друкарскага мастацтва, які трэба гартаць і атрымліваць эстэтычную асабуду, а птым самому імкнуча пабачыць тое, пра што ідзе размова. Безумоўна, каталог «Раскрылі крылы музы» не пакіне чытачоў абыякавымі да лёсу беларускага мастацтва, надаць новы імпульс цікавасці творцаў, мастацтвазнаўцаў і проста аматараў жывапісу да мінусішчыны і сучаснасці беларускага выяўленчага мастацтва разнастайных жанраў.

Анатоль МЯЛЬГУЙ

А. Белы прадстаўляе першую у Беларусі выстаўку, прысвечаную Ф. Скарыну

Успаміны з паштовай скрыні

Адкуль родам калеснічкі

Калеснікі, Калеснікі...

Так называлася мая родная вёска, дзе я нарадзілася, дзе прайшло маё дзяцінства, ранняе юнацтва, адкуль пайшла я ў самастойнае жыццё.

Здаецца, нічым не адметная вёска, а для мяне яна самая прыгожая і дарагая. Успамінаю словы Кузьмы Чорнага: «Чалавек – гэта цэлы свет. І пра кожнага свайго аднавяскоўца я мог бы напісаць раман». Цалкам згодная з пісьменнікам. Вось невялікая гістарычная даведка.

Вёска Калеснікі вядомая з XIX стагоддзя. У 1893-м тут адкрылася школа царкоўнай граматы, дзе вучыліся дзеці сялянаў. Паводле перапісу 1897 года гэта вёска Залескай воласці Віленскага павета налічвала 139 жыхароў. Па перапісу 1904 года – 106 жыхароў, 157 дзесяцінаў зямлі. З 1921-га па 1939-ы ў складзе Польшчы ў Віленскім ваяводстве. У 1931 годзе тут жыло 120 жыхароў.

Я нарадзілася ў 1946 годзе і хачу раскажаць пра людзей сваёй вёскі, пачынаючы з пары майго свядомага жыцця. А называлі мае аднавяскоўцы сябе мілагучным словам – калеснічкі. Людзі былі дружныя, спагадлівыя. І па тым, як іх звалі, можна судзіць аб шчырых, добрасуседскіх стасунках. Жанчынаў стала ўзросту называлі Настаська, Паланейка, Настачка, Наталачка, Альжбетка, Нюшачка, Жэнечка і г.д. У вёсцы было некалькі Уладзіміраў і звалі іх па-рознаму. Бацька мой быў Бладзя, брат – Валодзька, дзядзька – Бладзусь, сусед – Бладзька, другі сусед – Бладзімір і нарэшце – Валодзімір-каршун.

У многіх былі мянушкі, але незласлівыя, якія потым перадаліся дзецям, унукам, праўнукам. Напрыклад, Кірыла служыў у Калмыкіі, дома стаў звацца калмыком, Бладзімір некаторы час жыў у Латвіі, значыць, ён латыш і жонка яго стала латышчыхай, а яшчэ лепш – латычка. А майго дзеда і прадзеда празвалі гоптыр, пазней бацьку перадалос я гэтае «ганаровае» званне, і мяне ў дзяцінстве ласкава называлі Любачка-гаптарышка.

Назва ж вёскі пайшла з таго, што жылі ў ёй людзі, якія спрадвеку па-майстэрску выраблялі колы (калёсы). Я веру ў гэтую легенду, таму што яшчэ на маёй па-

мяці ў вёсцы жылі мужчыны з прозвішчам Бондар, якія ўсё жыццё займаліся вырабам калёсаў, бочак, бочак, цабэркаў, боек і інш. На зіму жанчыны ўносілі ў хату кросны, ткалі прыгожыя поцілкі, ручнікі, абрусы. А хаце Хвядоські Бондар стаяў вярстак, на якім працаваў яе муж Алёша, выконваў заказы аднавяскоўцаў, ды і браў надорага. Я любіла хадзіць да іх «на сяло», у іх хаце заўсёды пахла свежымі стружкам ад дрэва. Я магла гадзінамі назіраць за працай майстра. І вась ужо бойка для біцця масла гатовая, аж блішчыць, і я з радасцю нясу гэты твор мастацтва дадому. Хутка маці будзе біць у ёй масла. Пра гэтага Алёшу хадзіла яшчэ і такая легенда. Зарэзаў ён аднойчы кабан, мяса і сала пасалілі, склалі ў бочку, гаспадар замкнуў яе на замок, а ключ кіннуў у калодзеж. Вясной, калі чысцілі калодзеж, знаходзілі і ключ, вась тады і сала можна было паесці, а то б з'елі ўсё за зіму.

Недалёка ад нас жыў Коля-паштальён. У вялікай скураной сумцы ён насіў газеты, часопісы, лісты. У яго хаце я першая знаёмілася з навінамі свету. Мне было гадоў 5–6, калі тата навучыў чытаць. Кніг у нас было ўсяго дзве, іх даўно прачытала, таму і бегала да дзядзі Колі чытаць газеты. Там так прыемна пахла свежай тыпаграфскай фарбай!

А яшчэ я вельмі любіла хадзіць у госці да бабулі Паланейкі і цёці Нюшы. Цёця Нюша – адмысловая швачка, да яе прыносілі шыць уборы з усіх навакольных вёсак. Яна шые і спявае песні, а я падпяваю. Зімой у хаце становілася яшчэ веселей: прыязджалі тры-чатыры дзяўчыны, якіх цёця вучыла шыць. Прафесія швачкі ў той час была вельмі прэстыжнай. Дзяўчаты тут жа і жылі, і харчаваліся разам з сям'ёй, ніхто нікому не перашкаджаў. Гаспадаром быў дзядзька Спірыд – дабрай душы чалавек, вельмі шчыры і спагадлівы. Мне ён шмат чым дапамог у жыцці, схіляю галаву перад яго памяццю.

Калектывізацыя

У канцы 1940-х – пачатку 1950-х гадоў да нас дайшла калектывізацыя. Упаўнаважаныя з Глыбокага хадзілі па хатах, збіралі, а дакладней, як раскажыць, зганялі людзей на сходы, агітавалі за калгасы. Цяжка аднавяскоўцам дала-

ся гэтая калектывізацыя. Прымушалі людзей аддаваць у калгасы коней, вупраж, зерне. Колькі слёз пралілі жыхары! Недалёка ад нас была стайня, і кожную раніцу я бегала туды, карміла нашага коніка Добіка, бо шкада было, што ён

Дажынкi на Глыбоччыне (1934 г.)

там галодны. Строгі конюх мяне праганяў, крычаў: «Чаго ты поўзаеш сюды? Конь ужо калгасны!». Вялікага багацця мы і раней не мелі, а цяпер – тым больш. Была ў нас вялікая пуна, дзе захоўвалі жэтыя снапы, а потым малацілі цапамі, радалася, што сабралі добры ўраджай. Адабралі і гэтую пуно ў калгас, цяпер там малацілі і захоўвалі калгаснае дабро. Змалочанае зерне вывезлі ў склады, а ў пуні пасля малацібы засталася мякіна. Пайшоў тата з мяшчом, набраў мякіны, каб свінням заварыць. Нехта данёс начальству, і асудзілі ветэрана Вялікай Айчыннай вайны на 15 гадоў турэмнага зняволення за мяшок мякіны. Гэта быў 1952 год, а пасля смерці Сталіна ў 1953-м прыйшоў тата дадому, яго рэабілітавалі.

Жыццё пачало наладжвацца. З хутароў «сцягвалі» людзей у вёску. Працаваць прыходзілася шмат, але настрой у аднавяскоўцаў быў вясёлы. Ішлі на працу і з працы – песні спявалі. Талякою будавалі хаты, сустракалі разам святы, дзяліліся адно з адным чым маглі. Памятаю, ва Уладзіміра Велічковіча каля хаты было насаджана шмат вішнёвых дрэў, ураджай у гэты год выдаўся багаты. Дык гаспадыня Просачка ў нядзелю запрасіла ўсіх аднавяскоўцаў абіраць вішні. Наляцелі мы на вішанькі, як шпакі, кожны набраў для сябе па вядры, а то і па два (бясplatна,

вядома ж). А гаспадары нас яшчэ і мёдам пачаставалі. Вось такія цудоўныя людзі былі! Дарэчы, іх дачка Вольга Уладзіміраўна пазней стане старшынёй праслаўленага калгаса «Новы шлях». І сёння людзі яе ўзгадваюць добрым словам.

«Эх, час касьбы – вясёлы час...»

Карова для сям'і была галоўнай кармілкай. Усё лета рупліся, каб уволу нарыхтаваць сена для каровы

ужо бягуць з розных канцоў з кошыкамі – трэба ж дапамагчы. Тады ніхто пра ніякую плату і не думаў, так было заведзена. Я зараз здзіўлюся, як змяніліся ўзаемаадносіны людзей нават у вёсках.

Тэатр прыехаў у вёску

Упершыню я пабачыла сапраўдных артыстаў у гадоў 7–8. Быў у Кухтах (суседняй вёсцы) малацільны ток, там і выступалі артысты Купалаўскага тэатра, «неслі культуру ў масы». Людзей набілася ў ток паўнютка, як сяляцкоў у бочцы. Будаўнікі змайстравалі самаробную сцэну з негалаваных дошак. Вось вам і тэатр! Клуба ў вёсцы не было. А паказвалі спектакль па п'есе Янкі Купалы «Раскіданае гняздо» – сама Стэфанія Станюта выконвала ролю гаротнай Марылі. Гэта быў цудоўны спектакль, глядачы былі ўражаныя майстэрствам актёраў, ды і сама п'еса была добра ўсім зразумелая. Доўга пасля ў вёсках абмяркоўвалі ўбачанае. З той пары прайшло каля 60-і гадоў, а я і сёння ўсё памятаю да драбніцаў. Вось што значыць вялікая сіла сапраўднага мастацтва.

Пакрысе з такога калгаснага жыцця нашыя Калеснікі сталі неперспектыўнай вёскай. Гады ішлі, міналі зімы, вёсны, звязка дзён становілася тужэй. Старэлі людзі, старэла вёска. Маладыя з'язджалі ў пошука лепшага жыцця, пасля забіралі старых у гарады. А тут яшчэ ў Калесніках пачалася меліярацыя: усіх, хто застаўся ў вёсцы, у прымусовым парадку высаілялі каго куды. Зсталася жыць у сваёй хаце толькі адзінокая гарбаценькая Жэнечка, яна катэгарычна заявіла: «Хоць страляйце, нікуды не паеду!». А пасля некалькі гадоў змагалася з начальнікамі, меліяратарамі. Жэнечка аказалася больш настойлівай, чым героі з кінафільма І. Дабралюбава «Белыя росы». Нашая вёска жыла, пакуль жыла Жэнечка. А сёння на месцы яе сядзібы засталіся толькі яблыні – як сімвал стойкасці і нязломнасці. Вёска ж знятая з уліку.

Кожны год я з братам Леанідам і сястрой Людмілай прыязджаю ў родную вёску, ад якой засталіся толькі груды камення, Жэнечыны яблыні ды калеснеўскія могілкі. Наведваючы іх, мы ўспамінаем усіх аднавяскоўцаў і кажам: «Спіце спакойна, дарагія калеснічкі! На наступны год мы зноў наведваемся да вас».

Любоў НОВІК,
в. Азярцы
Глыбоцкага раёна

Ліпень

1 – Кіпель Зора (дзев. Савёнак; 1927–2003), грамадскі і культурны дзеяч эміграцыі (ЗША), літаратуразнаўца, перакладчык, публіцыст, бібліятэказнаўца – 85 гадоў з дня нараджэння.

4 – Грыгарышына Валянціна Іванаўна (1942), майстра дэкаратыўна-ўжыткавага мастацтва – 70 гадоў з дня нараджэння.

6 – Рамановіч Лўгенія Міхайлаўна (1922, Асіповіцкі р-н), мовазнаўца, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Беларусі (2000) – 90 гадоў з дня нараджэння.

6 – Драчоў Пётр Мікалаевіч (1937–2005), беларускі графік, акварэліст – 75 гадоў з дня нараджэння.

7 – Янка Купала (Іван Дамінікавіч Луцэвіч; 1882, Маладзечанскі р-н – 1942), народны паэт Беларусі, драматург, публіцыст, перакладчык, адзін з заснавальнікаў новай беларускай літаратуры і літаратурнай мовы, грамадскі дзеяч, акадэмік НАН Беларусі і АН Украіны, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі СССР (1941) – 130 гадоў з дня нараджэння.

7 – Шагал Марк Захаравіч (1887, Віцебск – 1985), беларускі і французскі мастак, адзін з лідараў мастацкага авангарда XX ст. – 125 гадоў з дня нараджэння.

9 – Астрэйка Сяргей Адамавіч (1912, Слуцкі пав. – 1937), беларускі паэт – 100 гадоў з дня нараджэння.

10 – Клімук Пётр Ільіч (1942, Брэсцкі р-н), лётчык-касманаўт СССР, першы беларускі касманаўт, генерал-палкоўнік авіяцыі, двойчы Герой Савецкага Саюза (1973, 1975), вучоны ў галіне тэхнічных навук, член-карэспандэнт Міжнароднай акадэміі астранаўтыкі, акадэмік Расійскай акадэміі косманаўтыкі імя К.Э. Цыялкоўскага, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі СССР (1978, 1981), лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Расіі (2001), кавалер многіх ордэнаў Расіі і Беларусі – 70 гадоў з дня нараджэння.

Прадак прыкмячай

Ліпень пякучы, але даручы.

Ліпень – краса лета, сярэдзіна цвету.

У ліпені з касою мужык, а баба з сярпом, але ў хаце ладком.

Ліпень – макушка лета, снежань – шапка зімы.

Ліпень што спаліць агнямі, тое залые дажджамі.

У ліпені найбольш рояцца пчолы.

Ліпень косіць і жне, доўга спаць не дае.

Хто ў ліпені на полі пацее, таго ў зімку і печка пагрэе.

Калі зязюля будзе куваць да самага Пятрова дня (12 ліпеня), то восень будзе добрая.

Прышоў Пятрок – адшчыпнуў лісток.

Пачынай жаць жыта, як толькі зярнятка пераломіцца ў пальцах.

Збегліся тучкі ў адну кучку – быць непагадзі. Калі год сухі – купляй пчолку, калі мокры – кароўку.

Мноства ягад летам правяшчае халодную зіму.

Відаць многа павукоў – на добрае надвор'е.

Чырвоныя воблакі перад узыходам сонца – да ветру, хмары – на дождж.

Пчолы сядзяць на засценках вулля – да спякоты.

Увечары моцна трашчаць конікі – да добрага надвор'я.

Які Якуб (25 ліпеня) да паўдня, такая да снежня зіма.

Дождж на Якуба – для жалудоў згуба, а як Ганна (26 ліпеня) з дажджом – дык гарох з чарвяком.

Небяспечная цацка

З большасці пажараў, што адбыліся ў мінулым годзе на тэрыторыі нашай краіны, немалы адсотак складаюць пажары, якія здарыліся з-за свавольства дзяцей з агнём і выбуханебяспечнымі рэчывамі. Вядома, агонь не даруе памылак. Вельмі дарагая цана – жыццё дзяцей. Нават пакінутае без нагляду на некалькі хвілінаў дзіця можа нарабіць шкоду, якую не выправіць. А хвілінная бесклапотнасць становіцца трагедыяй на ўсё жыццё.

Практыка паказвае, што многія бацькі не выконваюць правілы пажарнай бяспекі: захоўваюць запалкі ў даступных для дзяцей месцах, малыя нярэдка маюць доступ да тэлевізараў, электрапрасаў і іншых электранагравальных прыбораў, печуў, у якіх выпальваецца, газавых плітаў. І ніхто ім не тлумачыць пра патэнцыйную небяспеку гэтых прадметаў і з'яваў – дзіця застаецца сам-насам з бядой...

Паважаныя бацькі, каб пазбегнуць ліха ў вашым доме, у сям'і, калі ласка, не пакідайце дзяцей без нагляду. Заўсёды тлумачце пра небяспеку агню. І захоўвайце запалкі ў недасяжных для дзяцей месцах.

Вольга ЦЫНКЕВІЧ, інспектар ЦРАНС г. Мінска

Малая краязнаўчая энцыклапедыя

(Пачатак у № 1 за 2003 год)

ЛІЧ Леанід Міхайлавіч (8 лютага 1929 г., в. Магільнае Уздзенскага р-на Мінскай вобл.) – доктар гістарычных навук, прафесар. Старшыня Тапанімічнай камісіі пры Прэзідыуме Вярхоўнага Савета Рэспублікі Беларусь (1992–1996). Ганаровы сябар клуба «Спадчына» (1994), намеснік старшыні Камітэта Ушанавання. Скончыў Башкірскі педагагічны інстытут (1957). Працаваў настаўнікам. З 1962 г. – у Інстытуце гісторыі АН БССР (цяпер НАН Беларусі). Даследаваў пытанні сацыяльна-класавых адносінаў у савецкі час, гісторыю беларускай чыгункі, пазней заняўся праблемамі айчынай культуры, моўнай палітыкай у Беларусі XIX–XX стст., даследуе міжнацыянальныя адносіны ў Беларусі ў XX ст.

Адзін з аўтараў кніг «Гісторыя Беларускай ССР», «Гісторыя рабочага класа БССР», «Гісторыя Мінска»; аўтар манаграфіяў «Беларуская нацыя і мова» (1994), «Назвы зямлі беларускай» (1994), «Гісторыя культуры Беларусі» (1996) ды інш.; аўтар кніг «Нарысы гісторыі Беларусі» (1995), «Краязнаўства – крыніца ведаў і нацыянальнага сталення» (Бібліятэчка «Краязнаўчай газеты», выпуск 1, 2004), «Міжнацыянальныя адносіны на Беларусі (верасень 1943 – кастрычнік 1964 г.)» (2009), «Уніяцкая царква Беларусі: Этнакультурны аспект» (2010), «Магіль-

нае ў часы нямецкай акупацыі (чэрвень 1941 – ліпень 1944 г.)» (2011), «Беларуская нацыянальная ідэя» (2010) ды інш. Навукова-публіцыстычныя артыкулы друкуюцца таксама ў часопісах і газетах.

МАЛЮНАК – выява, зробленая ад рукі з дапамогай графічных сродкаў, спалучэннямі якіх дасягаюцца пластывыя мадэліроўка, танальныя і святлаценыя эфекты. Адна з найважнейшых і шырока развітых галінаў выяўленчага мастацтва, складае аснову ўсіх відаў мастацкага адлюстравання на плоскасці (графіка, жывапіс, рэльеф). Як самастойную галіну мастацкай творчасці малюнак адносяць да графікі (станковы малюнак, эскіз, накід, замалёўка, эцюд). Адзін са сродкаў графікі архітэктурнай; на яго аснове развіваюцца гравюра і літаграфія. Адрозніваюць малюнак паводле метаду, тэхнікі і характару малявання, тэмаў і жанраў, прызначэння. Па тэхналогіі выканання бываюць малюнак сухімі і вадкімі фарбавальнымі рэчывамі. Сухія – вугаль, італьянскі аловак, штыфт (свінцовы, срэбны), сангіна, графіт; вадкія – туш, бистр, сепія, чарніла (наносіцца пяром або пэндзлем). У якасці асновы выкарыстоўваюць паперу (у старажытнасці папірус, пергамент). Акварэль, гуаш, пастэль, соўс, туш могуць служыць сродкам для стварэння ўласна малюнка, а таксама і для жывапісных твораў. Складае аснову мастацкай адукацыі

(маляванне з натуры, навучальнае маляванне).

Гэта адзін з найбольш старажытных відаў мастацтва: з эпохі позняга палеаліту вядомыя на скальных малюнках, зробленых вугалем, сажай, мінеральнымі фарбамі. У першабытным мастацтве Беларусі неаддзельны ад арнаментыкі на касцяных, каменных, металічных, гліняных вырабах. У мастацтве сярэднявечча спецыфіка найбольш ярка выявілася ў аздобах рукапісаў, у ілюстраванні беларускай друкаванай кнігі, а таксама ў «прорыхах» абразоў і фрэсак. Зберагліся падрыхтоўчыя малюнак Б. Радзівіла да архітэктурных планаў, А. ван Вестгэрфельда да шпалераў (XVII–XVIII). У развіцці мастацтва малюнак ў Беларусі да пач. XX ст. значную ролю адыграла Віленская мастацкая школа, а таксама калегіум езуітаў у Полацку, дзе навучалі малюнку.

Шмат працавалі ў гэтай галіне Я. Дамель, І. Аляшкевіч, Г. Вейсгоф, В. Ваньковіч, Н. Сілівановіч, С. Богуш-Сестранцэвіч, Ф. Рупшыц (XIX – пач. XX стст.). У 1920–1930-я гг. ў галіне станковага малюнка працавалі Я. Драздовіч, А. Астаповіч, М. Аксельрод, М. Філіповіч, П. Сяргіевіч, М. Тарасікаў, А. Тычына і інш. У 1940–1980-х гг. сярод майстроў В. і А. Волкавы, С. Раманаў, А. Паслядовіч, М. Гуціёў, А. Кашкурэвіч, В. Шаранговіч, С. Герус, У. Сакалоў, І. Ушакоў, П. Люба-мудраў, Г. Паплаўскі, Я. Жылін, М. Блішч, М. Карпук, Я. Кулік, У. Басалыга, У. Савіч, У. Гардзеенка, М. Рагалевіч, М. Селяшчук, А. Пашкевіч, В. Дубрава, С. Гарачаў, В. Мікіта

Малюнак А. Александровіча да кнігі В. Чаропкі «Імя ў лётанісе»

і інш. У Беларусі малюнак выкладаюць у Беларускай акадэміі мастацтваў, Віцебскім дзяржаўным універсітэце, Мінскім дзяржаўным мастацкім каледжы і інш.

С. Богуш-Сестранцэвіч, «У мястэчку»